

Pyyntö kirjallisesta kuulemisesta hallituksen tiedonantoon 9.8.2023

Yhdenvertainen Suomi- toimintaohjelma

Vailla vakinaista asuntoa ry: n vastaus kirjalliseen kuulemiseen.

Kysymykset

1. Mitkä ovat mielestänne Yhdenvertainen Suomi -ohjelman kolme keskeisintä tavoitetta, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota?

Asunnottomuutta kokevien ja asunnottomuuden uhan alla olevien muualta muuttaneiden ja vieraskielisten ihmisten yhteiskunnallisen aseman parantamisen ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja purkaminen on ensisijaisen tärkeä. Kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan systemaattista laadullista ja määrällistä tutkimusta rakenteellisen syrjinnän ja rasismien kohtaamisesta elämän eri osa-alueilla. Myös selkeitä ja käyttönotoltaan helppoja ja saavutettavia työkaluja eriarvoistavien rakenteiden purkamiseen, sekä muutosprosessien puolueetonta arviointia.

Viranomaiset ovat avainasemassa rakenteiden uudistamisessa ja uusien toimintamallien käyttöönotossa. Tavoitteellisella eri tasoilla viranomaisten yhdenvertaisuusosaamisen vahvistamisella varmistetaan eriarvoistavien rakenteiden purkamista käytännön tasolla kohtaamistyössä. Viranomaisten kasvava yhdenvertaisuusosaaminen lisää palveluiden saavutettavuudessa ja monimuotoisten tarpeiden huomioimisessa, edistää ihmisoikeuksien toteutumista, osallisuutta, hyvinvointia ja kotoutumista.

Edistämällä suomalaisen työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä varmistetaan monipuolista osaamista, eri väestöryhmien tarpeiden huomioimista palvelusuunnittelussa, kehittämisessä sekä arkisessa vuorovaikutuksessa. Työelämän monimuotoisuus lisää ymmärrystä erilaisista lähtökohdista tulevien ihmisten resursseista ja sosiaalisesta pääomasta, myös haasteista. Monimuotoisuus työelämässä edistää vuoropuhelua ja on käytännön tason väestösuhdepolitiikka, jolla on pitkäkantaisia vaikutuksia hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta ja muualta muuttaneiden ihmisten yhteiskunnallisen aseman näkökulmasta.

2. Mitkä ohjelman toimenpiteistä ovat olleet erityisen hyödyllisiä?

Yhdenvertainen Suomi -toimintaohjelman laatiminen on ollut erinomainen askel kohti yhdenvertaisuuden toteutumista. Toimintaohjelmassa on tärkeitä oivalluksia ja ehdotuksia tulevaisuuden toimenpiteistä, joilla yhdenvertaisuuden ja

syrimättömyyden tavoittelua voidaan jatkaa. Kyseinen toimii hyvänä ohjenuorana tulevalle hallituskaudelle.

Lainvalmistelun yhteydessä kokemuksen omaavien, eri väestöryhmien edustajien ja asiantuntijoiden kuuleminen on ollut tärkeää. Kansalais- ja edunvalvontajärjestöjen osaamisen tunnistaminen ja kuuleminen kuulemismenettelyissä, palvelusuunnittelussa ja kehittämisessä on edistänyt monimuotoisuuden huomioimista.

3. Mitä muita asioita haluatte nostaa esille yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa?

Ihmisten yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen vaikuttavat taustan, kielen, kulttuurin ja sukupuoli-identiteetin lisäksi myös elämäntilanne, sosioekonominen asema ja asumisolot.

Asunnottomuus, ja erityisesti katuasunnottomuus, ovat meidän yhteiskunnassamme äärimmäisiä syrjäytymisen muotoja. Ne rajaavat jyrkästi ihmisten mahdollisuuksia osallisuuteen, yhteiskunnalliseen toimintaan ja kykyyn vaatia ja vastaanottaa heille kuuluvia palveluja. Vaikutus on niin voimakas, että se eräällä tavalla luo "negatiivisen" tasa-arvon tilan suhteessa muihin mahdollisiin syrjinnän syihin. Toisin sanoen, jos ihminen on vailla vakituista jokaista nukkumapaikkaa, häntä syrjitään (esimerkiksi ajetaan ulos kauppakeskuksesta) oli hänen taustansa mikä hyvänsä, tai jos asuntoa vuokraavalle taholle selviää että ihminen on sillä hetkellä asunnoton, asunto jää usein saamatta. Tilanne on sama oli ihmisellä maahanmuuttotausta tai ei.

Tässä elämäntilanteessa olevien ihmisten elämä, ja varsinkin tilanteesta pois pääsy, on paljon enemmän riippuvainen julkisista palveluista kuin muulla väestöllä, koska heillä ei ole käytännössä omia resursseja jäljellä. Käytännön työssä asunnottomuutta kokevien ihmisten kanssa työskentelevillä ihmisillä on melko yleinen kokemus, että kaikki ihmisille lakisääteisesti kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut eivät ole tässä tilanteessa oleville ihmisille yhdenvertaisesti saatavilla. Asiasta ei ole juurikaan tehty systemaattista tutkimusta, ja sellaisen tekeminen osana ohjelmaa olisi erittäin tärkeää.

Lisääntyvä digitaalisten, tunnistautumista vaativien palvelujen käyttö sosiaali- ja terveyspalveluissa uhkaa ilman asuntoa olevien ihmisten (ja muidenkin ihmisryhmien, esim vanhusten ja muistisairaiden) mahdollisuuksia hakea ja saada heille kuuluvia palveluja. Kehityskulusta saatiin varoittava esimerkki koronapandemian aikana, mutta vaikutuksia ei ole laajasti ja kattavasti tutkittu. Usein palvelujen saamista rajoitetaan luomalla palvelun hakuprosessi sellaiseksi, (useita arviointikäyntejä ajanvarauksella, pitkät odotusajat yms.) että ihmiset jotka kipeimmin palvelua tarvitsevat, eivät kykene niitä hakemaan.

Hätämajoituksessa, julkisissa tiloissa ja vailla vakituista jokaista asuinpaikkaa olevien ihmisten määrä pitäisi saada mahdollisimman pieneksi, niin että julkisilla palveluilla olisi tiukka aikaraja minkä sisällä tähän tilanteeseen joutuneelle ihmiselle osoitetaan asumispaikka, jossa on minimivaatimuksena oma huone johon on omat avaimet. Tässä elämäntilanteessa olevien ihmisten yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys ei toteudu, ennen kuin ihmiselle on tarjottu pysyvä yksityinen tila, jossa voi nukkua yönsä, säilyttää tavaroitaan ja olla halutessaan pois muiden ihmisten katseen alta.

